

Бартош Інна Іванівна,
*аспірантка кафедри конституційного,
міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна*

ПРО СУСПІЛЬНУ НЕБЕЗПЕКУ ЯК КРИТЕРІЙ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ЗЛОВЖИВАНЬ НА ОПТОВИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РИНКАХ

Стаття присвячена критичному аналізу рішення Верховної Ради України про доповнення Кримінального кодексу України двома новими статтями 222-2 та 232-3, за результатами якого були зроблені науково обґрунтовані висновки про соціальну обумовленість цих змін, зокрема їхню відповідність такому принципу криміналізації, як принцип достатньої суспільної небезпечності діяння. У висновках статті було доведено помилковість обраного парламентаріями та втіленого Законом від 19 червня 2020 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» способу удосконалення кримінального законодавства та зроблено загальний висновок про те, що при доповненні Кримінального кодексу України статтями 222-2 та 232-3 було частково порушено принцип достатньої суспільної небезпечності діяння.

Ключові слова: *оптовий енергетичний ринок, зловживання, маніпулювання, інсайдерська інформація, криміналізація, суспільна небезпека.*

Постановка проблеми. 19 червня 2020 р. вітчизняними парламентаріями було ухвалено Закон України № 738-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів» (далі – Закон від 19 червня 2020 р.). Із набранням чинності цим нормативно-правовим актом серйозних змін зазнало не лише регулююче господарське, а й кримінальне законодавство, що зокрема виявилось у появі в системі розділу VII Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК) «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» (далі – розділ VII) двох нових заборон, присвячених регламентації кримінальної відповідальності за зловживання на оптових енергетичних ринках: ст. 222-2 «Маніпулювання на енергетичному ринку» та ст. 232-3 «Незаконне використання інсайдерської інформації щодо оптових енергетичних продуктів».

Очевидно, що відповідь на питання про соціальну обумовленість криміналізації зазначених (як і будь-яких інших) діянь може бути отримана лише за результатами комплексного аналізу всіх розроблених у кримінально-правовій науці принципів криміналізації. Водночас варто пам'ятати і те, що попри визнання важливості дотримання кожного з принципів криміналізації, дослідниками при

цьому визнається особлива та визначальна роль одного з таких принципів, який називається чи не найважливішим серед інших. Йдеться про принцип достатньої суспільної небезпечності діяння, на якому ми і вирішили зупинитися у цій роботі, присвяченій дослідженню соціальної обумовленості криміналізації діянь, передбачених статтями 222-2 та 232-3 КК.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній юридичній літературі проблематика кримінально-правової охорони господарської діяльності ставала предметом наукових розвідок таких вчених, як П. С. Берзін, Р. А. Волинець, Н. О. Гуторова, О. О. Дудоров, Д. В. Каменський, О. О. Кашкаров, В. М. Киричко, Р. О. Мовчан, О. І. Перепилиця, А. М. Ришелюк та інших. Незважаючи на позначену доктринальну активність, мусимо констатувати, що роботи названих авторів виконувалися ще до прийняття аналізованих змін до кримінального законодавства, через що в них і не досліджувалася соціальна обумовленість останніх.

Постановка мети цієї статті – критичний аналіз рішення вітчизняних парламентаріїв про доповнення КК новими статтями 222-2 та 232-3, за результатами якого мають бути зроблені науково обґрунтовані висновки про соціальну обумовленість цих змін, зокрема, їхню відповідність принципу достатньої суспільної небезпечності діяння.

Виклад основного матеріалу. Для розв'язання питання про відповідність криміналізації, що розглядаються, посягань принципу достатньої суспільної небезпечності насамперед необхідно визначитися з тим, чи є достатні підстави для кримінально-правової охорони тих суспільних відносин (цінностей), які виступають об'єктом аналізованих кримінальних правопорушень (далі – к. пр.), адже чим важливішими є суспільні відносини, тим більшу суспільну небезпеку становить к. пр.

Ураховуючи новизну статей 222-2 та 232-3 КК, питання про безпосередній об'єкт відповідних к. пр. ще не піддавалося науковому аналізу на сторінках юридичної літератури. Натомість у працях вітчизняних криміналістів була докладно охарактеризована антисуспільна спрямованість діянь, передбачених існуючими й раніше статтями 222-1 та 232-1 КК.

Зокрема Д. В. Каменський зазначає, що правомірне ціноутворення на організованих фінансових ринках є ключовою умовою їхнього нормального функціонування і стабільного розвитку, а зосередження діяльності учасників ринку на природних коливаннях попиту і пропозиції сприяє їхньому згладжуванню та вказує на збалансованість ринку. З огляду на це дослідник констатує, що необхідною умовою формування адекватної ринкової ціни є вільна конкуренція між контрагентами, тобто функціонування конкурентного фондового ринку [1, с. 577]. Натомість маніпулювання цінами на ринку цінних паперів як цілеспрямований вплив на фінансовий ринок порушує його стабільність, призводить до

його «розгойдування», утворення штучних цін і виникнення економічних диспропорцій, а також дає змогу отримати, внаслідок введення інших суб'єктів ринку в оману, необґрунтований прибуток, водночас заподіюючи матеріальну шкоду його учасникам і третім особам [2, с. 105].

Зважаючи на викладені положення, є підстави підтримати думку про те, що основним безпосереднім об'єктом к. пр., передбаченого ст. 222-1 КК, був фондовий ринок у частині встановленого порядку ціноутворення на ринку цінних паперів [3, с. 291].

Що ж до діяння, передбаченого попередньою редакцією ст. 232-1 КК, то імпонує погляд О. О. Дудорова, який під основним безпосереднім об'єктом цього к. пр. пропонував розуміти встановлений порядок обігу інсайдерської інформації як складову фондового ринку [4, с. 233–234].

Однак уважний читач напевно помітив, що суспільна небезпека обох аналізованих вище діянь пов'язувалася виключно зі шкодою фондовому ринку, тоді як новими статтями 222-2 та 232-3 КК охороняється вже не «фондовий», а «оптовий енергетичний» ринок. Та попри таку різницю антисуспільна спрямованість згаданих і у відповідних кримінально-правових новелах «маніпулювання» та «незаконного використання інсайдерської інформації» залишилася багато в чому подібною, але з тим лише важливим та принциповим уточненням, що всі ці дії відтепер стосуються і завдають шкоду не фондовому, а саме вказаному в аналізованих заборонах оптовому енергетичному ринку. Тобто ці діяння порушують встановлений порядок ціноутворення на оптовому енергетичному ринку, дезорганізують стабільність оптового енергетичного ринку, ведуть до його розбалансованості, утворення штучних цін на такому ринку, виникнення економічної диспропорції та отримання необґрунтованого прибутку певними його учасниками оптового енергетичного ринку, призводять до скорочення інвестицій саме в оптовий енергетичний ринок тощо.

Водночас треба зауважити, що, незважаючи на наведений вище широкий перелік наслідків зловживань на оптових енергетичних ринках, необхідно пам'ятати про те, що головним призначенням цих ринків – і про це побічно згадується й у статтях 222-2 та 232-3 КК – є купівля-продаж оптових енергетичних продуктів, а тому квінтесенцією, основною метою відповідних зловживань учасників ринку є незаконний вплив на ціну того чи іншого оптового енергетичного продукту.

Зважаючи на сказане, основний безпосередній об'єкт передбачених статтями 222-2 та 232-3 КК к. пр. у загальному вигляді можна визначити як **встановлений порядок ціноутворення (правомірне ціноутворення)** на оптових енергетичних ринках. У контексті запропонованого трактування хотілося б процитувати Д. В. Каменського, який писав: «Ключовою ознакою маніпулювання виступає

саме штучний контроль за **цінами**... Маніпулювання загалом можна інтерпретувати як дію будь-якого учасника або групи учасників, спрямовану на встановлення штучного контролю за **цінами**, що охоплює покупку і продаж цінних паперів (у нашому випадку – оптових енергетичних продуктів) із метою створення фальшивої або такої, що вводить в оману, видимості активної торгівлі або з метою підняти чи знизити **ціну** для того, щоб спонукати інших учасників ринку вчинити певні дії купити або продати цінний папір, що, своєю чергою, призводить до цілеспрямованої зміни курсової **ціни** фондового інструмента щодо її нормального показника» [1, с. 580].

На користь наведеного тлумачення об'єктів аналізованих зловживань вказують і положення як деяких чинних нормативно-правових актів (наприклад, постанови НКРЕКП від 14 березня 2018 р. «Про затвердження Правил ринку „на добу наперед” та внутрішньодобового ринку»), так і розроблених законопроектів (наприклад, проекту Закону від 01 квітня 2021 р.), в яких сутність маніпулювання в загальному вигляді зводиться до дій, спрямованих на штучне встановлення **ціни**, а інсайдерська інформація визначається як інформація, яка, у разі її оприлюднення, мала б значний вплив на **ціни**.

Адаптуючи до потреб цього дослідження слова все того ж Д. В. Каменського, висловлені ним щодо ринку цінних паперів, можна також зазначити, що розвиток оптового енергетичного ринку завжди пов'язаний із низкою факторів, серед яких стан законодавчого забезпечення протидії відповідним правопорушенням. Зловживання, що здійснюються на оптовому енергетичному ринку (розповсюдження практик *маніпулятивного та інсайдерського характеру* (виділено мною – І. Б.)) погіршують інвестиційний клімат, ускладнюють формування сучасної ринкової економіки в Україні тощо. За таких обставин не викликає сумнівів необхідність забезпечення належного функціонування оптового енергетичного ринку України, зокрема за допомогою якісного кримінально-правового інструментарію [1, с. 545, 573].

Для того, щоб наочніше продемонструвати важливість відповідних суспільних відносин та, відповідно, суспільну небезпеку посягань на них, ми звернулися до деяких публіцистичних матеріалів.

Наприклад, в офіційній заяві «ДТЕК» йдеться про те, що через різноманітні зловживання на енергетичному ринку станції «ДТЕК Енерго» зазнають збитків близько 40 млн грн кожної доби, а прогнозний збиток ТЕЦ та ТЕС за підсумками 2021 р., за відсутності змін у ринкових умовах, складе, за різними підрахунками, близько 13,6 млрд грн за операційною діяльністю [5].

Але з іншого боку, в огляді (звіті) енергетичного сектора України, який був підготовлений ОЕСР, міститься посилання на інформацію НАБУ, яке стверджувало, що ... саме керівництво «ДТЕК» змовилося з НКРЕКП і маніпулювало

тарифами на електроенергію, вироблену з вугілля. Внаслідок цього у 2016–2017 рр. споживачі переплатили за електроенергію 747 млн дол. США, а компанія «ДТЕК», завдяки цій схемі, ймовірно, отримала 560 млн дол. США [6].

Про наслідки відповідних зловживань пишуть й деякі журналісти. Зокрема О. Хащенко зазначає, що через маніпуляції на енергетичному ринку (насамперед ринку електричної енергії) відбувається невиправдано високий перерозподіл доходу від продажу електроенергії на користь окремих трейдерів, вимивання коштів із реальної генерації та залишення їх збитковими. Коли обсяг маніпуляцій на ринку зростає і досягає критичної маси, відбувається штучний обвал цін на ринку і, відповідно, всі без винятку генеруючі компанії змушені продавати електроенергію за цінами, нижчими за собівартість [7].

Отже, зважаючи на викладені положення, важливість суспільних відносин, поставлених під кримінально-правову охорону статтями 222-2 та 232-3 КК, виглядає очевидною та беззаперечною.

Водночас, проаналізувавши антисуспільну спрямованість відповідних зловживань, у нас виникло два принципові питання, від відповідей на які багато в чому і буде залежати наша остаточна позиція щодо виправданості криміналізації розглядуваних деліктів, що розглядаються:

- 1) чи володіють відповідні відносини тими властивостями, які є необхідними для встановлення саме кримінальної відповідальності за посягання на них?;
- 2) чи є їхня важливість такою, що вимагає встановлення кримінальної відповідальності за будь-які прояви відповідних зловживань, вчинюваних у формі маніпулювань та незаконного використання інсайдерської інформації?

Почнемо із другого питання, у спробах відповісти на яке ми пригадали, що для з'ясування змісту категорії «суспільна небезпечність» в доктрині кримінального права розроблені такі її показники, як характер і ступінь.

Характер суспільної небезпечності діяння – це його якісна ознака, яка визначається суспільною цінністю об'єкта посягання, а також злочинними наслідками, формою вини, мотивом і метою злочину [8, с. 44]. Характер суспільної небезпеки деяких діянь є таким, що вимагає фактично беззастережного встановлення кримінальної відповідальності за їхнє вчинення.

Водночас є низка діянь, лише сам характер суспільної небезпеки яких є недостатнім для визнання їх кримінально протиправними; таке визнання здійснюється не лише з урахуванням характеру, а й зважаючи на ступінь суспільної небезпечності діяння, який найчастіше трактують як кількісну характеристику, яка визначається, в першу чергу, способом вчинення злочину та розміром заподіяної шкоди. Очевидно, що до числа таких деліктів відносяться і діяння, передбачені статтями 222-2 та 232-3 КК.

Для того, щоб переконатися у справедливості висловленого судження, варто пригадати, що на сторінках юридичної літератури зауважується, що розмір

заподіяної шкоди визначається як її істотністю, що знаходить своє закріплення в тексті кримінального закону у вигляді таких словосполучень, як «значна шкода», «великий розмір», «особливо великий розмір», так і її обсягом, кількістю об'єктів, яким заподіюється шкода внаслідок вчинення злочину [8, с. 44–45]. І звернувшись до диспозицій статей 222-2 та 232-3 КК, ми можемо побачити, що в них саме і вживаються такі згадані вище формулювання, як «значна шкода», «значний розмір», «значні збитки», «тяжкі наслідки». А це, власне як і їхній зміст, свідчить про необхідність зарахування аналізованих діянь саме до числа тих, які визнаються кримінально протиправними з урахуванням не лише характеру, а й ступеня їхньої суспільної небезпеки.

Із приводу сказаного знову пригадуються слова Д. В. Каменського, написані ним у його фундаментальній праці компаративістського характеру «Відповідальність за економічні злочини у Сполучених Штатах Америки та Україні: порівняльно-правове дослідження», і які, незважаючи на те, що, з одного боку, стосувалися ринку цінних паперів, а з іншого – продемонстрованої раніше специфіки досліджуваних складів, є актуальними і для нашої ситуації. Проаналізувавши відповідні приписи як вітчизняного, так і кримінального законодавства США, вчений зауважує, що обов'язковою для складів інсайдерської торгівлі цінними паперами та маніпулювання на фондовому ринку, як, до речі, і для більшості складів економічних злочинів, закріплених у КК США, є ознака матеріальності (англ. – *materiality*), яка за своїм змістовим навантаженням близька до таких відомих українському кримінальному праву понять, як «суспільна небезпека» (яка нас цікавить найбільше) і «матеріальний склад злочину». Йдеться про те, що обман повинен бути «матеріальним», тобто мати ознаки потенційної матеріальної шкоди для його адресата. Обидва поняття вказують на реальну шкідливість протиправної поведінки для охоронюваних у суспільстві цінностей, на певні негативні наслідки [1, с. 559].

Повертаючись безпосередньо до питання про достатність суспільної небезпеки аналізованих діянь, хотілося б акцентувати увагу на тому, що відповідні діяння визнаються кримінально протиправними лише за умови спричинення ними наслідків у вигляді «значної шкоди» (або ж «значного розміру» отриманого прибутку чи збитків, яких вдалося уникнути), показник яких був закріплений у пунктах 1, 2 примітки ст. 222-2 КК на рівні 30 тис. і більше НМДГ. Переконані, що такий, без перебільшення, величезний криміноутворюючий показник, який є найвищим (в одиницях НМДГ) серед передбачених у чинному кримінальному законодавстві, вказує на те, що відповідним діянням притаманний надзвичайно високий ступінь суспільної небезпеки, який, на перший погляд, не залишає жодних сумнівів щодо необхідності їхньої криміналізації.

Зважаючи на відповідні криміноутворюючі показники, у читача може виникнути логічне питання: а чому ж ми тоді вживаємо уточнююче формулювання «на перший погляд»?

І ось тут ми повертаємося до першого із поставлених вище питань і наведемо резонні застереження фахівців, які писали про те, що зміст принципу суспільної небезпеки полягає не в тому, щоб завчасно встановити ознаки, які свідчать про достатньо високу суспільну небезпеку будь-якого діяння, а у вказівці на необхідність щоразу обговорювати і вирішувати весь спектр питань, пов'язаних з оцінкою специфічної суспільної небезпеки конкретного різновиду діянь: чи існує така небезпека; у чому саме вона полягає; яким саме суспільним відношенням спричиняється шкода і яка саме; яка динаміка цієї небезпеки, чому вчора питання про неї не виникало, а сьогодні стало актуальним; і, нарешті, найважливіше для нас питання – *а чи є відповідна суспільна небезпека настільки високою, щоб ставити діяння в один ряд з уже включеними в кодекс і виділяти із групи однорідних діянь, що не підлягають криміналізації* [9, с. 217].

Через призму поставлених питань хотілося б пригадати, що в Україні на законодавчому рівні (Законом України від 15 листопада 2011 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності») фактично було закріплено (через виключення статей 228 та 230 КК України) положення про недоцільність кримінально-правового регулювання відносин у сфері дотримання конкурентного законодавства (із винятком про специфічні відносини, які охороняються статтями 229, 231–232), яке (регулювання) було визнано шкідливим і таким, що провокує «надмірне втручання правоохоронних органів у діяльність суб'єктів господарювання» та «завищений рівень криміналізації правопорушень у сфері господарської діяльності». Та при цьому Законом від 19 червня 2020 р. до системи розділу VII вводяться дві нові норми (статті 222-2 та 232-3), якими – що важливо, без жодного обґрунтування цього кроку – встановлюється кримінальна відповідальність за окремі прояви антиконкурентних дій лише в одній сфері – на оптових енергетичних ринках.

З урахуванням наведених положень виникає логічне у цій ситуації питання: якщо законодавець все ж вирішив укотре змінити вектори кримінально-правової політики і знову визнав доцільним встановити кримінально-правову (поруч з іншими) охорону відносин у сфері дотримання конкурентного законодавства, то чому він криміналізував саме і лише ті порушення конкурентного законодавства, про які йдеться у статтях 222-2 та 232-3 КК? Видається, що логічної відповіді на це питання не існує.

Також зазначимо, що вже традиційно для вітчизняної правотворчості у сфері оновлення законодавства про кримінальну відповідальність за господарські

к. пр. відшукати пояснення (хоча б якісь) щодо закріплених у пунктах 1, 2 та 3 примітки ст. 222-2 КК розмірів відповідної значної шкоди (розміру) та тяжких наслідків у супровідних документах, пов'язаних з ухваленням Закону від 19 червня 2020 р., нам не вдалося. А отже, маємо справу з черговим проявом притаманної розділу VII (та й кримінальному законодавству загалом) фундаментальної проблеми, яку в літературі позначають як довільність і відсутність уніфікації показників, що характеризують суспільно небезпечні наслідки і предмети к. пр. у сфері господарської діяльності [12; 13; 14; 15; 16].

Висновки. Отже, загалом можна констатувати, що аналізованим зловживанням притаманні характер та ступінь суспільної небезпеки, які є достатніми для визнання їх кримінально протиправними діями.

Водночас ухвалення Закону від 19 червня 2020 р. не можна вважати системним кроком, адже, визнавши доцільним криміналізувати саме і лише ті порушення конкурентного законодавства, про які йдеться у статтях 222-2 та 232-3 КК, законодавець при цьому не вирішив питання щодо необхідності встановлення (відновлення) кримінальної відповідальності і за інші порушення у сфері дотримання конкурентного законодавства, які за своїм ступенем суспільної небезпеки не поступаються проявам, що розглядаються.

Під час написання статті виникла й низка інших дискусійних питань, відповідей на які значною мірою і має залежати загальна оцінка аналізованих змін до кримінального законодавства. Водночас враховуючи те, що виконання цього завдання вимагає детального дослідження інших принципів криміналізації діянь (кримінально-правової адекватності, співмірності позитивних та негативних наслідків декриміналізації, системно-правової несуперечливості тощо), тут ми обмежимося лише постановкою зазначених питань, спроба вирішення яких буде здійснена у подальших дослідженнях.

Список використаних джерел:

1. Каменський Д. В. Відповідальність за економічні злочини у Сполучених Штатах Америки та Україні: порівняльно-правове дослідження: монографія / передне слово д-ра юрид. наук, проф. О. О. Дудорова. Київ: ВД «Дакор», 2020. 1128 с.
2. Хилюта В. В. Преступления против порядка осуществления экономической деятельности: проблемы правотворчества и правоприменения: моногр. Гродно: ГрГУ, 2014. 456 с.
3. Кримінальне право (Особлива частина): підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. 2-ге вид. Київ: ВД «Дакор», 2013. 786 с.
4. Кримінальне право України. Особлива частина: підручник / за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. 3-тє вид., переробл. та допов. Київ: Атіка, 2009. 744 с.
5. Маніпуляції трейдерів-спекулянтів із заниженням цін на РДН мають на меті довести вітчизняну теплову генерацію до банкрутства заради імпорту електроенергії із Росії та Білорусі. URL: <https://energo.dtek.com/media-center/press/manipulyatsii-treyderiv-spekulyantiv->

iz-zanizhennyam-tsin-na-rdn-mayut-na-meti-dovesti-vitchiznyanu-teplovu-generatsiyu-do-ban-krutstva-zaradi-importu-elektroenergii-iz-rosii-ta-bilorusi/.

6. Огляд енергетичного сектору України: інституції, управління та політичні засади. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpgcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.oecd.org%2Feurasia%2Fcompetitiveness-programme%2Feastern-partners%2FMonitoring-the-energy-strategy-Ukraine-2035-UKR.pdf&clen=4092088&chunk=true>.
7. Хащенко О. «Схемний» прибуток: як трейдери зловживають недоліками ринку електроенергії. URL: <https://daily.rbc.ua/ukr/show/shemnaya-pribyl-treydery-zloupotreblayut-1605537115.html>.
8. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / Є. С. Назимко, С. В. Лосич, Ю. О. Данилевська та ін.; за заг. ред. проф. В. М. Бесчастного та О. М. Джужи. Київ: ВД «Дакор», 2018. 339 с.
9. Основания уголовно-правового запрета. Криминализация и декриминализация: монография / В. Н. Кудрявцев, П. С. Дагель, Г. А. Злобин и др.; под ред. В. Н. Кудрявцева, А. М. Яковлева. Москва: Наука, 1982. 304 с.
10. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Законодавство України про кримінальну відповідальність за злочини у сфері господарської діяльності – час визначитись зі стратегією розвитку. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2015. № 2. С. 215–263.
11. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Розвиток законодавства України про кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності: проблеми і тенденції. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2020. № 4. С. 120–140.
12. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво: монографія; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 400 с.
13. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінально-правова заборона щодо доведення банку до неплатоспроможності: сумнівна законодавча новела. *Право і громадянське суспільство*. 2015. № 1. С. 71–115.
14. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Кримінально-правова заборона щодо контрабанди деревини: сучасний стан і перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 2. С. 142–148. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-2/34>
15. Дудоров О. О., Тертиченко Т. М. Протидія відмиванню «брудного» майна: європейські стандарти та Кримінальний кодекс України: монографія. Київ: Ваїте, 2015. 392 с.
16. Мовчан Р. О. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері земельних відносин: законодавство, доктрина, практика : монографія; передмова д-ра юрид. наук, проф., заслуженого діяча науки і техніки України О. О. Дудорова. Вінниця : ТОВ «Твори», 2020. 1152 с.

References:

1. Kamenskyi, D. V. (2020). Vidpovidalnist za ekonomichni zlochyny u Spoluchenykh Shtatakh Ameriky ta Ukraini: porivnialno-pravove doslidzhennia : monohrafiia / perednie slovo d-ra yuryd. nauk, prof. O. O. Dudorova. Kyiv: VD «Dakor» [in Ukrainian].
2. Hiljuta, V. V. (2014). Prestupleniya protiv porjadka osushhestvleniya jekonomicheskoy dejatel'nosti: problemy pravotvorchestva i pravoprimeneniya : monogr. Grodno : GrGU [in Russian].
3. Kryminalne pravo (Osoblyva chastyna) : pidruchnyk (2013). O. O. Dudorov, Ye. O. Pysmenskiy (Eds). 2-he vyd. Kyiv : VD «Dakor» [in Ukrainian]

4. Kryminalne pravo Ukrainy. Osoblyvya chastyna : pidruchnyk (2009). M. I. Melnyk, V. A. Klymenko (Eds). 3-tie vyd., pererobl. ta dopov. Kyiv : Atika [in Ukrainian].
5. Manipuliatsii treideriv-spekulantiv iz zanyzhenniam tsin na RDN maiut na meti dovesty vitchyznianu teplovu heneratsiiu do bankrutstva zarady importu elektroenerhii iz Rosii ta Bilorusi. N. d. N. p. URL: <https://energo.dtek.com/media-center/press/manipulyatsii-treyderiv-spekulyantiv-iz-zanizhennyam-tsin-na-rdn-mayut-na-meti-dovesti-vitchiznyanu-teplovu-generatsiyu-do-bankrutstva-zaradi-importu-elektroenergii-iz-rosii-ta-bilorusi/> [in Ukrainian].
6. Ohliad enerhetychnoho sektoru Ukrainy: instytutsii, upravlinnia ta politychni zasady. N. d. N. p. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fwww.oecd.org%2Feurasia%2Fcompetitiveness-programme%2Feastern-partners%2FMonitoring-the-energy-strategy-Ukraine-2035-UKR.pdf&clen=4092088&chunk=true> [in Ukrainian].
7. Khashchenko, O. «Skhemnyi» prybutok: yak treidery zlovzhyvaiut nedolikamy rynku elektroenerhii. N. d. N. p. URL: <https://daily.rbc.ua/ukr/show/shemnaya-pribyl-treydery-zloupotrebyayut-1605537115.html> [in Ukrainian].
8. Kryminalne pravo Ukrainy: Zahalna chastyna : pidruchnyk (2018) / Ye. S. Nazymko, S. V. Losych, Yu. O. Danylevska ta in. / za zah. red. prof. V. M. Beschastnoho ta O. M. Dzhuzhy. Kyiv : VD «Dakor» [in Ukrainian].
9. Kudrjavcev, V. N., Dageľ, P. S., Zlobin, G. A. et al (1982). Osnovaniya ugodovno-pravovogo zapreta. Kriminalizatsiya i dekriminalizatsiya. Moskva [in Russian].
10. Dudorov, O. O., Movchan, R. O. (2015). Zakonodavstvo Ukrainy pro kryminalnu vidpovidalnist za zlochyny u sferi hospodarskoi diialnosti – chas vyznachytys zi stratehiieiu rozvytku. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy – Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine*, 2, 215–263 [in Ukrainian].
11. Dudorov, O. O., Movchan, R. O. (2020). Rozvytok zakonodavstva Ukrainy pro kryminalni pravoporushennia u sferi hospodarskoi diialnosti: problemy i tendentsii: *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka – Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenka*, 4, 120–140 [in Ukrainian].
12. Dudorov, O. O., Movchan, R. O. (2012). Kryminalna vidpovidalnist za samovilne zainiattia zemelnoi dilianky ta samovilne budivnytstvo : monohrafiia; MVS Ukrainy, Luhan. derzh. un-t vnutr. sprav im. E. O. Didorenka [in Ukrainian].
13. Dudorov, O. O., Movchan, R. O. (2015). Kryminalno-pravova zaborona shchodo dovedennia banku do neplatospromozhnosti: sumnivna zakonodavcha novela. *Pravo i hromadianske suspilstvo – Law and public welfare*, 1, 71–115 [in Ukrainian].
14. Dudorov, O. O., Movchan, R. O. Kryminalno-pravova zaborona shchodo kontrabandy derevyny: suchasnyi stan i perspektyvy. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 2, 142–148 [in Ukrainian].
15. Dudorov, O. O., Tertychenko, T. M. (2015). Protydiia vidmyvanniu «brudnoho» maina: yevropeiski standarty ta Kryminalnyi kodeks Ukrainy : monohrafiia. Kyiv : Vaite [in Ukrainian].
16. Movchan, R. O. (2020). Kryminalna vidpovidalnist za zlochyny u sferi zemelnykh vidnosyn: zakonodavstvo, doktryna, praktyka : monohrafiia; peredmov a d-ra yuryd. nauk, prof., zasluzhchenoho diiacha nauky i tekhniky Ukrainy O. O. Dudorova. Vinnytsia : TOV «Tvory» [in Ukrainian].

***Bartosh Inna Ivanovna graduate**, student of the Department of Constitutional, international and criminal law Vasyl Stus Donetsk National University. On social danger as a criterion for criminalization of abuse in wholesale energy markets The article is devoted to a critical analysis of the decision of the Verkhovna Rada of Ukraine to supplement the Criminal Code of Ukraine with two new articles 222-2 and 232-3, which resulted in scientifically sound conclusions about the social conditionality of these changes public danger of the act. In particular, it is generally concluded that the analyzed abuses in the wholesale energy market are characterized by the nature and degree of public danger, which are sufficient to recognize them as criminally illegal acts.*

At the same time, it is noted that although in Ukraine at the legislative level (the Law of Ukraine of November 15, 2011 «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the Humanization of Liability for Economic Offenses») was actually enshrined (with the exception of Articles 228 and 230 of the Criminal Code of Ukraine) provision on the inexpediency of criminal law regulation of relations in the field of competition law (except for specific relations protected by Articles 229, 231–232), which (regulation) was considered harmful and provoking excessive law enforcement intervention in the activities of economic entities «and» excessive level of criminalization of offenses in the sphere of economic activity, the Law of June 19, 2020 № 738-IX «On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Simplification of Investment Attraction and Introduction of New Financial Instruments» VII input There are two new rules (Articles 222-2 and 232-3) which, importantly, without any justification for this step, criminalize certain anticompetitive actions in only one area – the wholesale energy markets, which is by no means cannot be considered a system step.

Keywords: *wholesale energy market, abuse, manipulation, insider information, criminalization, public danger.*